

Ю. Л. Ясінський

*студ. II курсу магістратури економіко-правового факультету ОНУ імені І.І.Мечникова
спеціальність «Право»*

Науковий керівник: д.ю.н., проф. О. М. Миколенко

ФОРМИ ЗАХИСТУ СВІДКА В УКРАЇНІ ТА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

Участь у кримінальному провадженні в якості свідка може бути пов'язана з ризиком, особливо коли мова йде про організовану злочинність. Протиправний вплив на свідків не поодинокі, а навпаки, досить поширене явище. Зокрема, 38% слідчих України стверджують, що під час розслідування справ, зокрема, про торгівлю людьми, стикались із фактами такого впливу на свідків. А. М. Орлеан та О. В. Бардацька приводять таку статистику способів протиправного впливу на свідків у кримінальному провадженні України: 1) погрози застосування насильства до самих свідків (35%); 2) погрози застосування насильства до членів їхніх сімей, близьких або родичів (8%); 3) підкуп свідків (8%); 4) погрози розголошення відомостей, що свідок бажає зберегти у таємниці (8%); 5) намагання охарактеризувати свідка як особу аморальну та таку, що не заслуговує довіру слідчого чи суду (24%) [1, с. 40].

Отже, забезпечення безпеки свідка у кримінальному процесі сьогодні, як діяльності відповідних державних органів із досягнення стану безпеки учасників процесу, яким загрожує небезпека, є актуальною складовою кримінального провадження. Ст. 7 Закону України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві» 1993 р. закріплює ці заходи, та відносить до них наступні: а) особиста охорона, охорона житла і майна; б) видача спеціальних засобів індивідуального захисту і сповіщення про небезпеку; в) використання технічних засобів контролю і прослуховування телефонних та інших переговорів, візуальне спостереження; г) заміна документів та зміна зовнішності; д) зміна місця роботи або навчання; е) переселення в інше місце проживання, тощо [2, ст. 7].

З 80-х років активну роботу щодо захисту учасників кримінального процесу проводять в США і в країнах Західної Європи. Адже в США почала діяти федеральна Програма захисту свідків. За рік, до цієї Програми долучається в середньому 92 свідка [3, с. 102]. Основу інституту безпеки свідків у США складає «Закон про посилення безпеки свідка» від 12.10.1984, оскільки він визначає коло заходів, які можуть бути застосовані для забезпечення безпеки свідків. Серед таких заходів застосовуються такі: переселення на нове місце проживання свідка і забезпечення його іншими засобами захисту, якщо існує загроза його життю; видача свідку нових документів, що засвідчують особу; виплата грошей на життєво необхідні витрати, в тому числі пов'язані з переїздом; надання допомоги з працевлаштуванням [4, с. 56]. А, наприклад, КПК Боснії і Герцеговини містить

спеціальну статтю, яка закріплює захист свідків не тільки від погроз і нападів, а навіть від образ. Суддя повинен попередити або накладити штраф на того чи іншого учасника судового процесу або будь-яку іншу особу, яка ображає, залякує або загрожує безпеці свідка в суді [5, с. 68]. У Чилі існують різні прийоми заходів захисту в разі тяжких і нетяжких злочинів. Перша категорія включає такі заходи, як приховування особистості свідка, утримання під вартою в захисних цілях, переселення і зміна особистих даних. Друга категорія включає менш радикальні засоби, такі як поліцейське патрулювання, зміна телефонних номерів та інші загальні заходи. Поліція може застосовувати обидва види заходів [6, с. 31].

Для зменшення, а в майбутньому викоринення випадків відмови свідків від своїх показань і дачі завідомо неправдивих показань на користь обвинувачених або підсудних, Україні треба створити ефективний механізм захисту безпеки особам, які допомагають слідству. Сьогодні, в силу об'єктивних причин наша держава не готова до прийняття і реалізації загальнодержавної програми захисту свідків, подібної до моделі США та західних країн. Хоча основні риси для розробки, прийняття і застосування подібної програми в Україні вже окреслені й поступово застосовуються.

Список використаної літератури

1. Бардацька О. В., Орлеан А. Н. Забезпечення безпеки потерпілих та свідків у кримінальних справах, пов'язаних із торгівлею людьми. Київ : Тютюкін, 2010. 56 с.
2. Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві : Закон України від 23.12.1993 № 3782-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 11. Ст. 51.
3. Шахрай В. Захист свідків в кримінальному процесі : *Матеріали семінару з питань забезпечення безпеки свідків, організованого Міністерством юстиції США та Міжнародною правоохоронною академією* (м. Будапешт, 22–26 січня 2007 р.). Західний кур'єр. 212 с.
4. Ромадановский К. О. Сравнительный анализ законодательств различных стран в области государственной защиты потерпевших, свидетелей и иных участников уголовного судопроизводства. *Российский следователь*. 2006. 96 с.
5. Краснова К. А. Защита свидетелей в государствах-членах ЕС. *Международное право*. 2015. № 4. С. 66–86.
6. Рекомендуютые виды практики в области защиты свидетелей при производстве по уголовным делам, касающимся организованной преступности. Нью-Йорк : Изд-во ООН, 2008. 96 с.